

Людина
народжується
з правами

14+

НА ЗАХИСТІ ПРАВ ЛЮДИНИ

СТОРІЯ

www.storiya.info

На захисті прав людини

Засновниця читацької онлайн-платформи «Сторія» **Олеся Божко**

Керівниця ініціативи "Людина народжується з правами" **Світлана Пилипчук**

Авторка **Світлана Пилипчук**

Головна редакторка **Юлія Журлакова**

Літературна редакторка, авторка рубрики

«Читай і мову вивчай!» **Юлія Гарюнова**

Верстка, дизайн та ілюстрації **Анастасія Бишовець**

Ілюстрації **freepik.com**

www.storiya.info

Матеріали створені в рамках ініціативи "Людина народжується з правами" за технічної підтримки ГО "ПРОСТІР ЗНАНЬ" та у межах проекту "Підтримка активних громадян під тиском в Україні", який реалізує Освітній Дім прав людини в Чернігові у співпраці з Центром прав людини ZMINA за фінансової підтримки European Union in Ukraine. Зміст матеріалів є виключною відповідальністю авторів та не обов'язково відображає позицію Європейського Союзу.

Усі зображення, інформація і торговельні марки використовуються як ілюстрації з навчальною метою та не мають рекламного характеру. Усі матеріали, які розміщені на вебсайті www.storiya.info, а також будь-які інші матеріали, що розповсюджуються за допомогою цього сайту і з цього сайту (зокрема зображення, відеоролики і тексти), належать ГО "ПРОСТІР ЗНАНЬ" та захищені авторським правом. Несанкціоноване використання цих матеріалів, повне або часткове копіювання, збереження, зміна і поширення (для будь-яких цілей) без письмової згоди ГО "ПРОСТІР ЗНАНЬ" заборонено. © 2024 "Сторія".

Дев'ятий клас. Хоч би цей рік був вдалим, — думав Марко, стоячи перед дзеркалом і силкуючись приборкати неслухняний чубчик. Наплічник, зошити, новенька сорочка та модні кроси — про найважливіше хлопець подбав заздалегідь. Залишилося лише зачесати це пасмо. Ну що ж таке! Знову стирчить кудись убік...

— Готовий підкорити світ? — прошмигнула за спиною брата Ярина. Дівчина збиралася на роботу і, бігаючи коридором, бачила, що Маркусь, як завжди, хвилюється перед початком нового навчального року.

— Аякже, цьому місту потрібен новий герой! — підморгнув Марко, покинувши марну боротьбу із зачіскою. — Ти мене підвезеш?

— Звісно, — життєрадісно усміхнулася Ярина. — Мій бетмобіль уже біля воріт.

ВИБІР МАЙБУТЬОГО

“Легко казати — підкорити світ, — думав собі дорогою Марко. — Спершу б вирішити, як його підкорювати... Куди вступати? Які предмети обрати профільними? Чим узагалі займатися в житті? Тут ніхто, крім мене, не може вирішити — куди рухатись... Добре Яринці, вона вже обрала. Сіла в свій бетмобіль і ну допомагати людям... А я що?”

Ярина працювала в пункті психологічної допомоги для військових, вимушено переміщених осіб та їхніх родин. Коли почалося повномасштабне вторгнення росії в Україну, вона саме закінчувала університет, факультет соціальної психології. Дівчина не мала сумнівів щодо професійної діяльності й влаштувалася туди, де відчувала, що найбільше потрібна. Ярина зробила свій вибір. А держава забезпечила їй це право.

Обов'язок держави — гарантувати дотримання прав людини, тобто:

- **забезпечувати їх** (наприклад, створивши інституції, органи управління, заклади освіти та робочі місця);
- **поважати** (зокрема й право вибору людини, не нав'язуючи конкретний фах чи місце роботи);
- **не втручатися** (там, де це не є необхідним, і не порушувати основоположні свободи та права людини);
- **захищати** (законодавчо дбати про дотримання прав людини, встановлювати та реалізовувати покарання за їх порушення).

Марко знав, що має свободу вибору. Але от який вибір зробити? Питань у хлопця було по вінця. Він хитнув головою, ніби силкуючись їх витрусити. І тут чубчик рівнесенько влігся на місце.

Машина зупинилася біля воріт школи. Марко усміхнувся, побачивши друзів. Софія й Михась радісно махали йому руками. Що ж, рік обіцяє бути насиченим і відповідальним, але чудовим.

ЧИ ПОТРІБНО ГОВОРИТИ ПРО ПРАВА?

Перший день промайнув швидко. Готуючи вдома вечерю з Яриною, Марко ділився враженнями.

— Знаєш, Надія Павлівна запропонувала нам долучитися до розмовного клубу “Людина народжується із правами”.

— Звучить цікаво. Хочеш записатися?

— Ще не знаю. Учителька сказала, що це хороша можливість познайомитися із правничою сферою для всіх, хто хоче її обрати в майбутньому. Як гадаєш, мені підійде професія адвоката чи судді?

Яринка пильно глянула на брата і з надсерйозним виразом обличчя промовила:

— Якби ми жили в Лондоні, я б сказала, що біла перука тобі личитиме.

— Що це означає? — збентежився хлопець і механічно поправив неслухняний чубчик. — До чого тут перука? І чому біла? Мені треба вирішувати своє майбутнє, а ти глузуєш із мене...

Сестра усміхнулася:

— Упевнена, ти зрозумієш, що тобі потрібно, і зробиш найкращий вибір. Я вірю в тебе, Маркусю!

— Скільки можна так мене називати, — огризнувся Марко, — мені вже 14, а не 7.

РОЗМОВНИЙ КЛУБ “ЛЮДИНА НАРОДЖУЄТЬСЯ ІЗ ПРАВАМИ”

Наступного дня хлопець таки записався в розмовний клуб про права людини. Ще з початкової школи Марко не міг пройти повз несправедливість, завжди відстоював людську гідність і допомагав друзям й однокласникам захищати свої права.

Клуб мав розпочатися після уроків в актовій залі. Марко зрадів побачивши, що Софія теж прийшла.

— Як думаєш, я зможу тут прокачати свої журналістські навички? — дівчина була налаштована рішуче. Схоже, свій вибір вона вже зробила.

— Не знаю. Напевно, так... — Марко не встиг закінчити думку, як усіх запросили до зали.

Одразу стало зрозуміло, що це не урок. Учасникам та учасницям клубу запропонували розміститися на пуфах, стільцях, лавках, як кому зручно. З єдиною вимогою — не порушувати комфорт інших та всіх бачити. Вийшло таке собі геометрично неправильне, зате дружнє коло. Поки всі вмощувалися, Надія Павлівна вийшла на хвилину й зайшла в мантиї та білій перуці. Марко пригадав жарт сестри й дещо спантеличився. Що відбувається?

Надія Павлівна стала за трибуну та з певною театральністю розпочала промову:

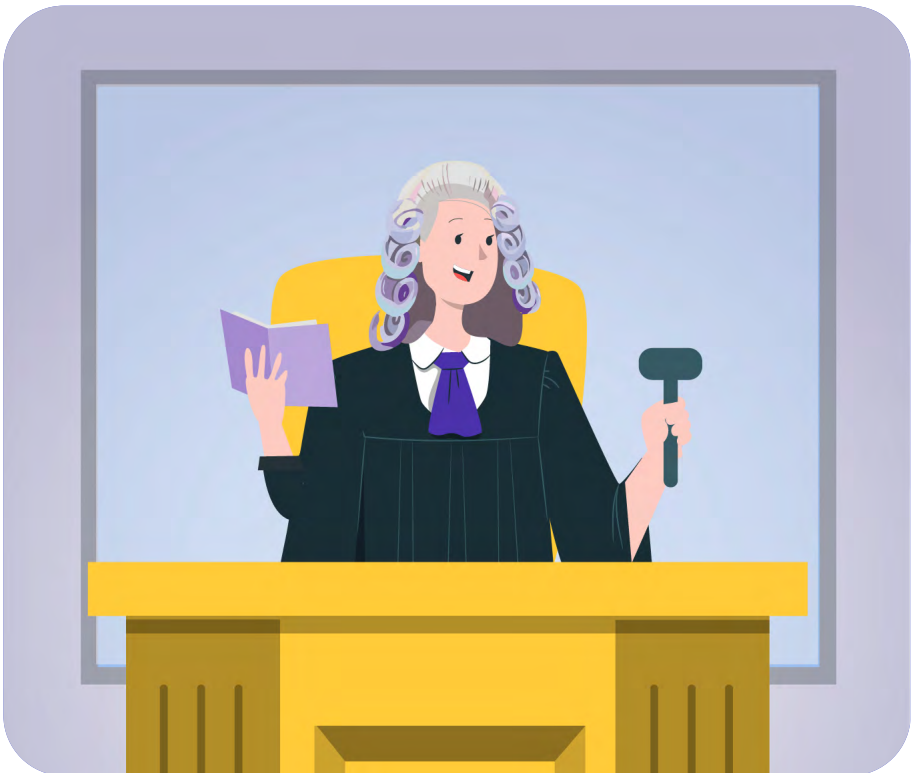
**— Щойно ви прийшли у цей світ і зробили перший по-
дих, то отримали безцінний дар — права людини.** Лише тому, що ви люди. Жодна сила у світі — жодна інша людина, організація чи держава — не може забрати у вас ці права.

Права людини:

- невід'ємні
- неподільні
- взаємозалежні та взаємопов'язані
- універсальні, але не колективні

Учителька рухалася залом, шурхочучи мантиєю й час від часу постукуючи дерев'яним молоточком по своїй долоні, ніби підтверджуючи слова.

— В основі прав людини лежать людська гідність, рівність, свобода й індивідуальність. Обов'язок держави — гарантувати дотримання цих прав, що реалізуються, зокрема через закони. Той, хто зазіхає на ці права й людську гідність, порушує закон, тому має відповідати перед державою та законом.

Як гадаєте, чи покарання злочинця, наприклад, коли його саджають до в'язниці, є порушенням його прав?

— Ні, бо він порушив права інших, — вихопилося в Марка.

— Але ж він, як і кожна людина, має від народження право на свободу? Хіба ні? — журналістським тоном спитала Софійка.

Надія Павлівна всміхнулася:

— Держава через справедливий суд може обмежити свободу людини як покарання за порушення закону. Однак вона не може відібрати в людини це право. До того ж є **абсолютні права**, які ніхто й ніколи та за жодних обставин не може ні порушувати, ні обмежувати: заборона катування, заборона рабства й примусової праці, право на справедливий суд, ніякого покарання без закону.

— Пам'ятайте: коли ми говоритимемо про права людини та їх дотримання, порушення чи гарантування, ми завжди матимемо на увазі **відносини людини і держави**, бо коли одна людина зазіхає на права іншої людини, вона порушує закон. А закони — це прерогатива держави.

Прерогатива — це виключне право, перевага, що належить найчастіше якомусь державному органу чи службовій особі.

Основоположні права і свободи людини

- Право на життя
- Заборона катування
- Заборона рабства й примусової праці
- Право на свободу та особисту недоторканність
- Право на справедливий суд
- Ніякого покарання без закону
- Право на повагу до приватного й сімейного життя
- Свобода думки, совісті й релігії
- Свобода вираження поглядів
- Свобода зібрань та об'єднання
- Право на шлюб
- Право на ефективний засіб правового захисту
- Заборона дискримінації
- Відступ від зобов'язань під час надзвичайної ситуації
- Обмеження політичної діяльності іноземців
- Заборона зловживання правами
- Межі застосування обмежень прав

Європейська конвенція з прав людини

— Як гадаєте, коли вперше права людини були задекларовані в державному документі? — запитала Надія Павлівна.

— Років сто тому?

— Двісті?

— Коли виникли перші держави? — посипалися припущення звідусіль.

Учителька уважно вислухала всіх, а тоді продовжила:

— Один із перших таких документів — **Біль про права**, ухвалений у 1689 році в Англії. Тоді англійський парламент задекларував права громадян і встановив межі влади короля, тобто монарха. У цьому акті йшлося про вільні вибори, свободу слова в парламенті, свободу звернень громадян до парламенту, заборону конфіскацій майна без рішення суду і жорстокого покарання. Також Біль про права забороняв монарху припиняти дію законів без згоди парламенту. Саме цей документ вважається знаковим для світової історії розвитку прав людини.

До речі, ви звернули увагу на моє вбрання? — Надія Павлівна зробила плавний оберт, мов на подіумі. — Так ще з XVII століття одягалися судді та захисники права в Англії. Вважалося, що перука й мантія додають людині анонімності й неупередженості. До речі, дехто з британських правників і досі дотримується цього дрес-коду.

І тут Марко зрозумів, чому сестра говорила про те, що біла перука йому личитиме...

Надія Павлівна ставила ще багато запитань про права людини, важливість їх дотримання й захисту, і підлітки жваво все обговорювали. Ніхто й не почув, коли пролунав дзвінок.

— Що ж, гадаю, на сьогодні досить. Поміркуйте, над тим, що є фундаментом прав людини, і наступного разу ми

це обговоримо на щотижневому розмовному клубі “Люди-на народжується із правами”

Документи, що декларують права людини

- Загальна декларація прав людини
- Європейська конвенція з прав людини
- Європейська соціальна хартія
- Міжнародний пакт про громадянські й політичні права
- Міжнародний пакт про економічні, соціальні й культурні права
- Конституція України

ВИБІР ЗРОБЛЕНО!

Сьогодні Марко дістався додому автобусом, автівка сестри стояла вже біля воріт будинку, злегка випираючи на газон. Там, в осінньому листі, дрімав Мурчик. У хлопчика майнула ідея. Він тихцем пройшов у свою кімнату, дістав із рюкзака мантію та перуку (Надія Павлівна дала їх йому на зберігання як обраному голові клубу) і швидко приміряв їх на себе. Тоді чемно постукав до Яринчиної кімнати.

— Перепрошую, пані, — почав він дуже серйозно й поважно. — Не хочу порушувати ваш особистий простір, але ви неналежно припаркували свій бетмобіль, що порушує

право нашого kota на вільне пересування газоном. Мушу нагадати вам про важливість дотримання законів! Інакше будете покарані обмеженням доступу до заспокійливого гладження Мурчика.

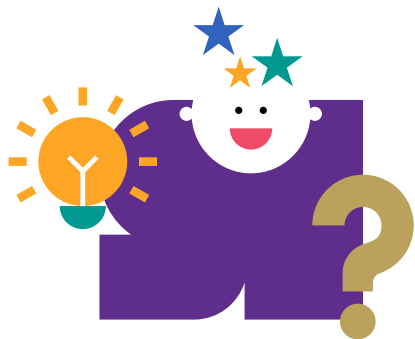
Ярина від подиву аж рота роззявила, а тоді засміялася:

— Ваша честь, ви не можете ухвалювати рішень без свого молоточка, візьміть його на кухню, будь ласка...

Обоє, і Марко, і Ярина зайшлися сміхом. Нареготавшись досхочу, через кілька хвилин, коли сміятися вже не було сил, Ярина глянула на Марка і сказала:

— Здається, ти вже вирішив, ким хочеш бути. Вітаю, братику! Гадаю, вивчення прав людини та їх захист стане справою твого життя та успіху. Нехай усе вдається! ●◆■◀◆

НАД ЧИМ ПОМІРКУВАТИ

?

Чи помічав / помічала ти, як держава гарантує твої права, а саме: **забезпечує їх дотримання, поважає, не втручається й захищає?** Наведи приклад.

?

Спробуй пояснити, що означають такі характеристики прав: невід'ємні, неподільні, взаємозалежні та взаємопов'язані, універсальні, але не колективні?

?

Як вважаєш, чому “Заборона катувань” є абсолютним правом (тобто його не можна обмежити)?

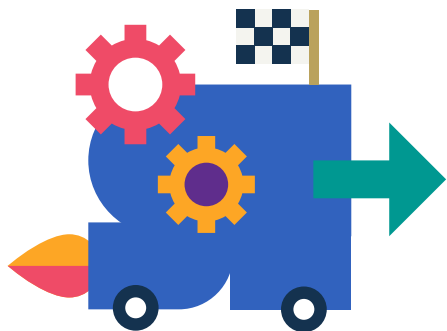
?

Уяви, що всі права людини були б абсолютними. Чи було б це справедливо? Які плюси та мінуси ти в цьому бачиш? Чому?

?

Перевір справедливість своїх міркувань, звернувшись до [“Компас. Посібник з освіти з прав людини за участі молоді”](#)

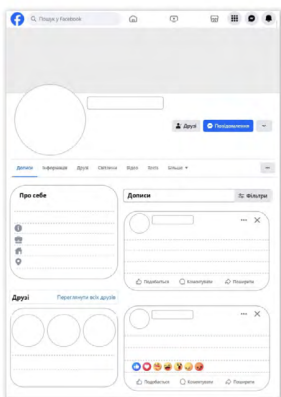
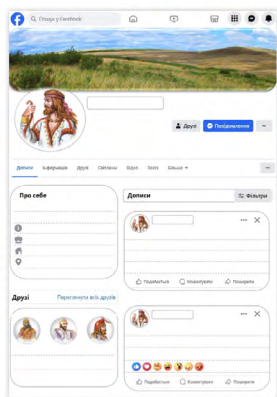
ВІД СЛІВ
ДО ДІЙ!

Паспорт персонажа

Ознайомся з усіма правами людини. Обери кілька за бажанням. Уяви, що права людини — це персонажі коміксів, фільмів, люди, які тобі знайомі.

Опиши права людини як таких персонажів й охарактеризуй їх поведінку.

Можеш записати опис права у формі паспорта персонажа:

**ЧИТАЙ
І МОВУ ВИВЧАЙ!**

Висловлюйся аргументовано й логічно!

У цьому тексті ти дізнався / дізналася історію Марка, який обирає собі справу до душі. Хлопчик вирішив утілити в житті мрію про юриспруденцію й захист прав людини. А чи помітив / помітила, що при передачі думки в юридичному стилі персонажі використовують певну форму тексту, що допомагає зробити оповідь більш чіткою?

Принцип логічної послідовності «Аргументування власної думки»

Така схема використовується в тому випадку, коли необхідно висловити власну позицію й довести її.

Фрагмент розповіді

Слова, які використовуються в цій частині

Теза (позиція, яку будемо обстоювати)

Я згоден / згодна...
Я підтримую думку...
Я цілком погоджуюся...
Правильною можна вважати думку...
Я твердо переконаний / переконана, що... .

Аргументація

Я так вважаю, бо (оскільки, тому що)...
Моє переконання ґрунтується на тому, що...
Свою позицію аргументую такими міркуваннями...
Аргументом на користь моєї думки може бути те, що...
Довести своє твердження можу такими аргументами...

Приклади

У зв'язку з порушеною проблемою хочеться згадати приклад...
Яскравим прикладом може слугувати ситуація...
Найкращою ілюстрацією такого розуміння проблеми є....

Висновок

Отже,...
Бачимо, що...
Можна зробити висновки...
Насамкінець хочу підбити підсумки моїх міркувань...
На основі наведених міркувань можу зробити висновок

Спробуй **побудувати** свою розповідь із використанням такої **схеми**.

Пропоновані теми:

- Що може допомогти людині знайти своє покликання?
- Які риси характеру потрібно розвивати людині, яка хоче стати правником?
- Чому важливо нагадувати оточенню про захист прав людини?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

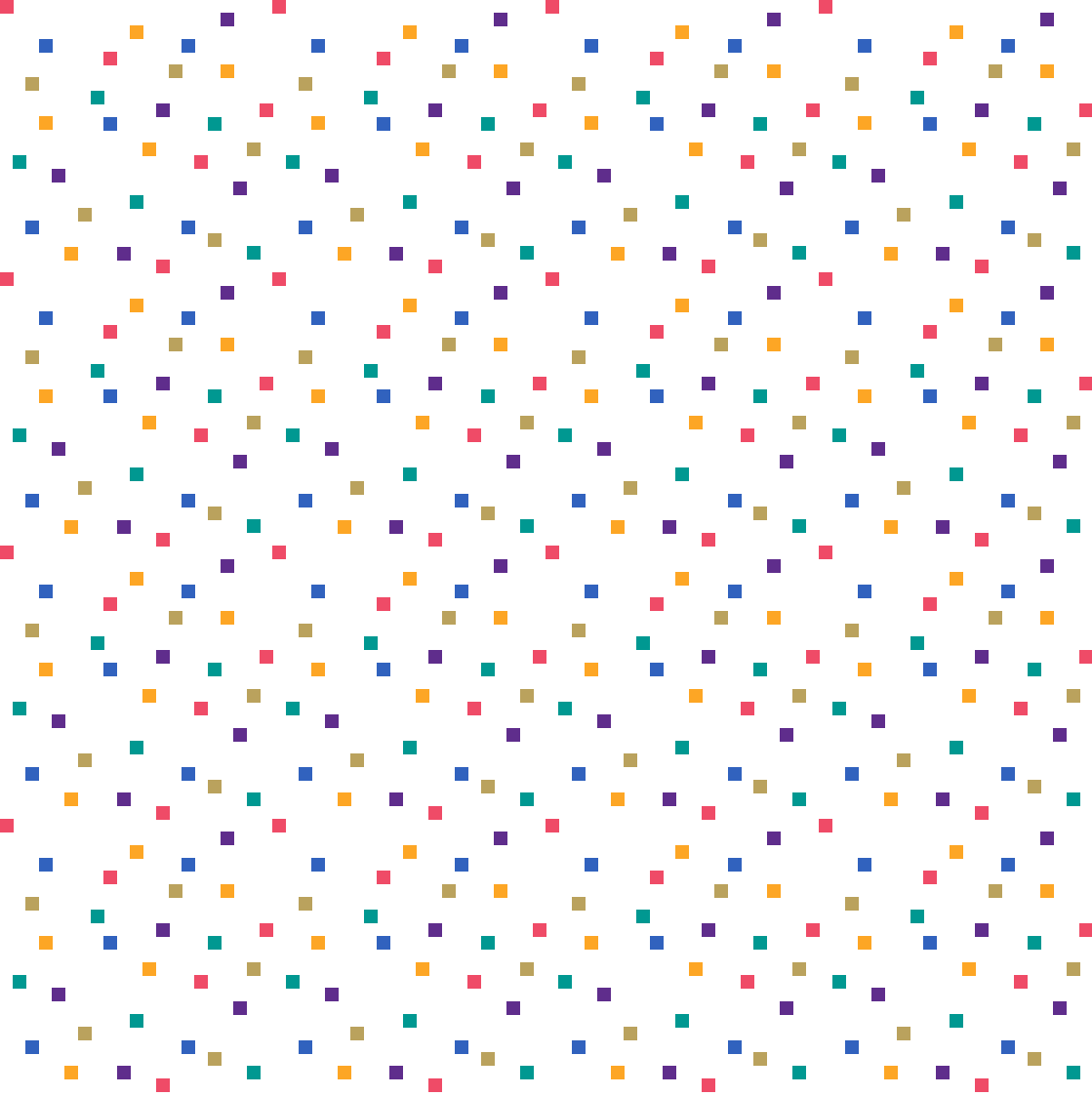

Тепер ти знаєш більше про те, як вдало будувати свої тексти промов!

Для твоїх геніальних думок

A series of horizontal dotted lines for writing, spanning the width of the page.

www.storiya.info

© 2024 «Сторія»